

7
Hatanluoman
kivikautinen asuinpaikka
Lapualla ja Kauhavalla

Tutkinut

syks. 1903

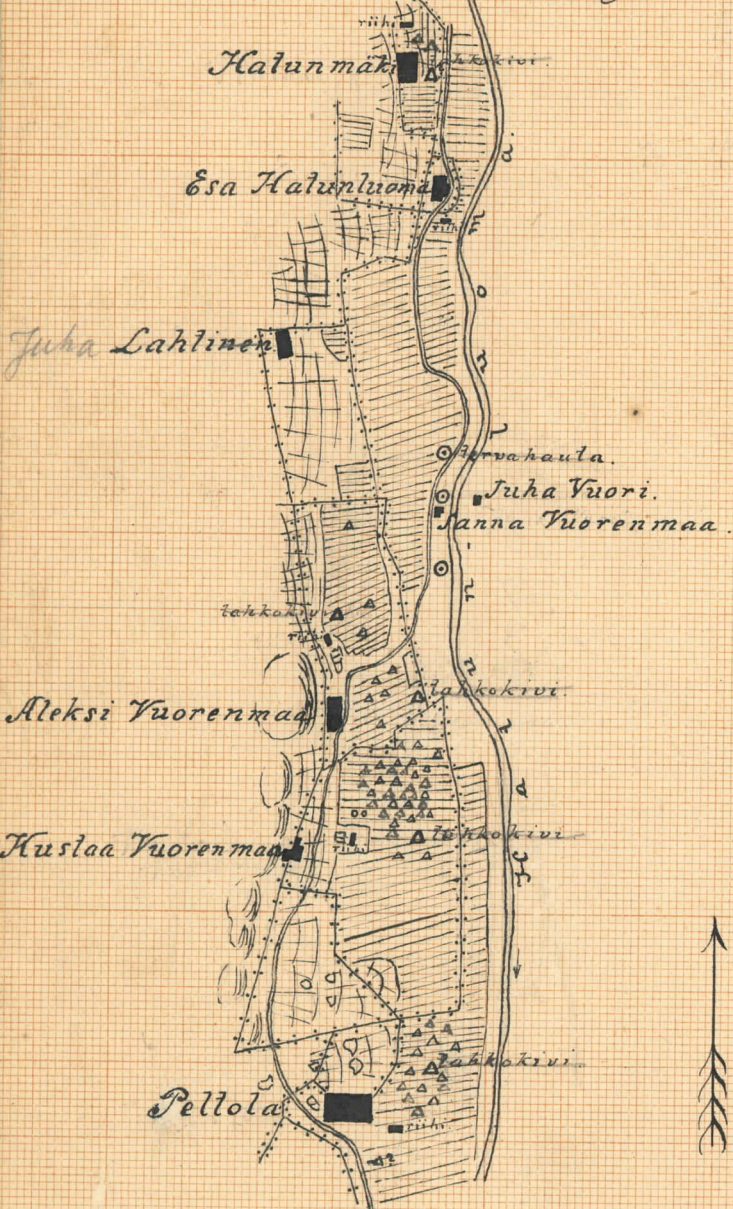
Julius Ailio.

Halunluoman kulman

kivik. asuinpaikka Lapualla.

Kartoittanut syks. 1903 Julius Ailio.

V

0 100 200 300 ask. (=m.)

Hatunluoman
Kivikautinen asuinpaikka
Lapuan

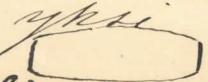
Kestonut Julius Ailio syysk. 1903.

(ks. Kartanaiheita, kairauskirstua - molemmat
Tähän liitetty - sekä H. m. l. 4277 ja valokuvaa.)
Paikan topografiaa.

Hatunluoman Kivikautinen
asuinpaikka sijaitsee Lapuan
pitäjän N.E. kolkassa, Hatunluoman
ojan varrella, ulottuen vielä jon-
kun matkaa N. suuntaan Kauha-
van pitäjän puolellekin. Hatunluoma,
joka nykyään on kaivettu viljelys-
ten vuoksi vartavaksi lasku-
ojaksi, aina Lapuanjoesta asti,
laskee Hirvijokeen, Hirvijoki
laskee Kauhavan jokeen, ja tämä
Lapuanjokeen.

Löytöalue on runsaasti
toista kilometriä pitkä ala
mainitun luoman länsipuolella,
eli itäänpäin viettävällä rintamalla.
Pääasiassa ovat löydöt tulleet
esille jotenkin alavasta maasta,
100-200 metrin päästä luomasta.
Paikan korkeus mereen pinnasta
lukkien lienee 62 m. vaiheilla,
joten seutu on voinut tulla
asutuksi jo Litorinaaikuisen
maankohoamisen alkupuoliskolla.

Löytöpaikat ja löydöt.

Tavallisesti ovat löydöt tulleet esille pelto- ja metsämaissa, mutta maata kuopittaessa Kymnättäessä, äestettäessä j. n. c. ainapa 0,5 m:n syvyydestä. Eduskaisiin, tiedetty löytö on v. 17:n 1868 (H. m. l. 991), ja sen jälkeen on niitä tehty tukkatihessä, niin että esim. Historiallisessa museossa on niitä tällä hetkellä kaikkiaan 17 eri lähetystä (sihen luettuna syksyllä 1903 saapunut lähetykset Salomon Wikströmanilta, joka ^{muuteli} ensimmäiset lähetykset on tehnyt — muita lähetyksiä on keräilijä Kaarlo Morilanen, Tri A. O. Heikel, Kirjuri y. m.). Lukumäärältään on Hattunluoman esineitä Historiallisessa museossa rensaasti toista sataa, ja on tämä löytöpaikka niin muodoin rikkaimpiin kivikautisiin löytöpaikoihin meillä luettava. Lisäksi on Hattunluomasta saatuja esineitä yksityisten hallussa, ainakin 7 kpl. eläintäähäri K. B. Millerillä Rokkolassa, nim. porokivives (oliviniakansia, läpil. soikea, toinen reuna hiukan tasotettu), oikokivies (tummaa liusketta, läpil. viinokaija), tasatatta (parjalaismallinen, sarvivälikeliusketta), kolme pientä tasatattaa (savi liusketta, yksi varrelle seippeneva, yksi tasaleveä ja läpiliikkauksesta) sekä pieni Naavin (sarvivälikeliusketta).

Kerrotut löydöt rajoittuivat seuraaville erityisille löytökohdille:

1) Juhon Thamaen talon pellosta, joka tosin sijaitsee lähes pari kilometrin päässä S. Suuntaan vasemmalla puolelta löytöpaikasta, mutta aivan kaukana itse Hätunluoman sijasta, on Kaarlo Moilasen kautta Hist. museoon tulleut kiviset eli Taltta (N:o 1. 3840:15).

2) Peltolan Torpan pellosta, Talvitien talon maalta, Hätunluoman varrelta (Ks. Kartanaihe: man Hätunluoman kulmasta) löydettyjä esineitä ovat Hist. museossa seuraavat: 2343:27-31, 2610:439-442, 443(3), 2793:11, 2907:11, 13, 14 ja 12, 4096:1, 4277:1. - Kaikkiaan on torpan asukasten muistui mukaan löydetty rakennuksista N. E. Suuntaan olevalta pellolta, vielä koulun kohdallakin, kymmeniä kiviä. Museoon tulleet esineet ovat Talttoja, teuria, kiveitä, pari nuolenkärkeä, iso takkotivi (löydetty n. 50 v. sitten maan pinnalta pellolta, ja pantu kiviinaveton nurkkaan, mistä se nyt suurella saivalla kaivettiin esille kirjoittajan paikalla käydessä), pyöreä kivi alutella sijalla y. m.

Lisäksi muisteltiin aikoinaan löydetyn piikkipäinen reikäkivi ja edempänä kerrotun kiukaan seuduilta "harstikivinä n. k. viikkaneen liikkujia".

3) Kaikkein rikkain löytöpaikka Hattunluoman kelmalla on Peltolasta pohjoiseen olevan Kustaa Vuoremaan torpan peltoalue, rakennuksista E. ja N. G. -suuntaan. Täältä löydettyjä esineitä ovat Historiallisesta museosta: 2610:433-435, 2793:12, 3364:2-16 (mainittu ^{Salomon Witselmanin} verifikaateissa löydetyn juho Vuoremaan torpan pellostosta, mutta yhdessä, nähtävästi torpan oman vanha kirjoittamasta verifikaatissa puhutaan "Juhagustaa Matin p. Vuoremaasta") 3645:5, 6, 3806:11-15, 3840:16-19 (löytäjäksi mainittu Nikolai Vuoreman on Kustaa Vuoremaan poika), 3844, 3996:4-9, 28, 4074:2-4, 4096:2-20, 4125:3, 4277:2-20, 4302: —
Esineet ovat ^{ehyitä ja vauraita} tase- ja kouru- taittoja, teuria, kiveitä, nuolenkärkiä, puikkomaisia esineitä, reikäisiä esineitä, meripiikkarengas, tikkokiviä ja hiointkiviä, saviaslianpalasia y.m. (Torpasson muisteltiin esineistä yhden museoon lähetetyt olleen muodoltaan: , yhden taas "kolvin"

muotoisen pienen esineen, josta toisella puolen oli ollut i. k. sormensija). Saviastianpalasten kerrottiin löytyneen siihen et. seutuviita (ks. kartanaihetmaa).

4) Seuraava löytöpaikka on edellisestä pohjoiseen olevan et. leksis Vuoremaan peltoalue. Siitä ovat löydetty ainakin H. m. l. 3645: 1-4, 7 ja 4277: 21-23 eli talttoja, kivenliuskoja, taltto. Kiviä y. m. (Löydetyistä esineistä muisteltiin torpassa erään olleen ikäänkuin „myllynseilin“ - kerän pohjan!).

Jommastakummasta Vuoremaan torpasta ovat H. m. l. 2343: 24-25

5) Hattunmäen torpan maatta, Kaukavan puolelta on löydetty mahdollisesti ehkä H. m. l. 991(?) todennäköisesti 1004 (riipustoru, josta sydämenmuotoinen liivate on katkeanut pois, ks. Suomen asukkaat pakanuden aikana, k. 12, mainittu löydetyä Hattunvuoresta) sekä ilman epäilyä 2343: 23 ja 4277: 24. — Esineet ovat: Kivres, riipustoru, tuura ja taltto. kivi.

Kiinteät löydöt.

Esa-Peltolassa kertoi torpan vanha isäntä, että ennenmainittua, rakennuksesta A.G.-seuran taan olevaa pelttoa keuhkittaisessa oli tullut esille „seuni” noin parin korttelin levyisellä ehjellä pesällä ja oikein teräskivillä sekä mukalakivisillä varustettu. Kertomuksen mukaan on seuni selvä, maanalaisten kiuvas, ja lienee vanha maankin kivikautinen, koska sen ympäriltä oli löytynyt karsitkivia n. k. viikatteen tikkuja jotka oli heitetty pois niiden merkitystä käsittelemättä.

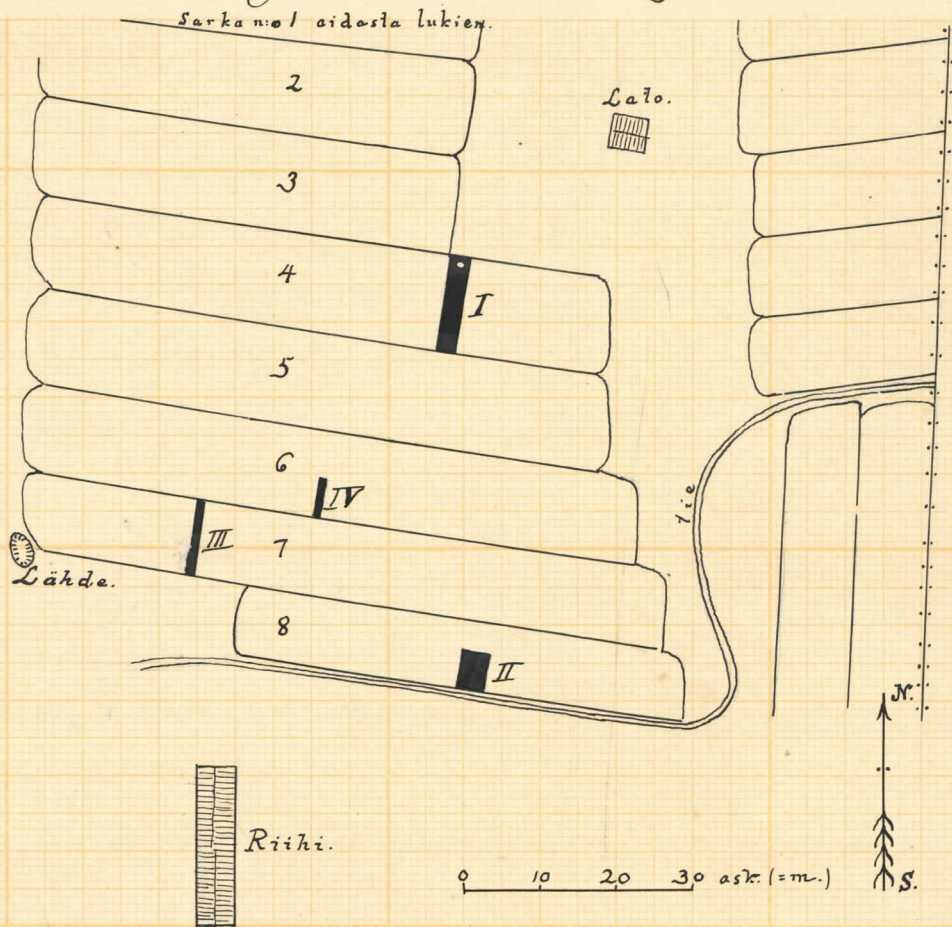
Kaarle Moitasen kertomuksen mukaan ovat n:o:t 3840: 16-19 ja 3844 löydettyt Kastan Vuoreenmaan Torpan maalta „maanalaisista sauniota purettaessa”. Mitä tämä ilmoitus merkitsee, on mahdoton sanoa. Nikolai Vuoremaa, joka oli ollut Moitasen apurina kaivauksissa, kertoi ^{hän} „aika kyllä läjästä kiven juurella”.

Kaivaukset.

Puheena olevaa löytöä

Kaivauskohdat
Lapuan Halunluoman kivik. asuinpaikalla
Kustaa Vuorenmaan torpan pellolla.

Tutkinut
Julius Ailio syks. 1903.

paikkaa on ennen, v. 1898, käy-
nyt katoastamassa tri A. O.
Fleikel, jonka tutkimukset
kohdistuivat ^{vain} muutamiin Kustaa
Vuoremaa pelloa alapuolella
oleviin kivikasoihin.

Kirjoittajan oli suorittami-
nen tutkimuksensa paitsi orien-
teeraavan topograafisen ja löytö-
kertomuksen tekoon kaivauks-
ten suorittamiseen paraimmalla
löytöpaikalla, Kustaa Vuoremaa
vaimiolla (ks. kartanaihetmaa
kaivaukskohdista).

I:nen kaivaus-ala oli n. 40
m²:n laajuinen. Sen pohjoispää-
sä tavattiin hiilusta 0,7 m:n
laajuudessa, 0,65 m:n syvyydessä
kuopanteessa. Maalaji oli kyntö-
mullan alla savisuorien sekaista
hietaa, harmaitavaa väriltään
ja hiilijuoilla sekottunutta.
— Löytöjä tuli hiilustan lähet-
tyviltä ehylt lattoa, saran kesti-
kohdalla kiveen varsiosa, lisäksi
löytyi hiivinkiven palanen y. m. s.

II:nen kaivaus-ala oli 12
m²:n laajuinen ala, kertomuk-
sen mukaan paraimpia löytö-
kohtia. Maalaji oli kyntömu-
lan alla juovaisesti hiilese-
kaista, hyvin huomattavasti val-

lankin kaivausalan E. osassa.

15-20 sm. kynömuttaa
14 sm. punertavaa maata
20-25 sm. vaaleakkoa hietta

Sen alla oli ta:
vallista, punerta:
vaa jalomuttia,

pääasiassa kaivaus-alaan W. osassa
ja vallankin N.W.-kolmassa,
missä sitä oli 0,15 min vahvuus-
delta. - Löytöjä tuli vallankin
S. osasta, palaneen eli hiilense-
kaisen maan puolelta. Niistä mai-
nittakoon kendonanturan muotoisen
kuokan palaneen, renkaan eli neu-
lan palaneen, isoikko hiointikiveä
palaneen, asekiven liuskoja y.m.

III:s kaivaus sattui vanhan
ojan kohdalle, sillä ruokamutterin
oli aina 0,35 min vahvuudelta.
Sen alla oli paikoin hiilijuovia,
paikoin ruskeakkoa hietta, pa-
ikoin savisuonia, osottaen maan-
tulleen liikutelluksi. - Löytöjä
saatiin puseu käyru kalkkua,
joku asekivi y.m.

IV:nellä kaivaus-alalla tuli
15-20 sm:n päässä heti esille
vaaleanharmaa hietta ilman
sanottavia hiilijuovia. Löytöjä
tuli vain yksi hiointikiveä kappale.

Katsaus.

Ensimmäinen huomautus, jonka Hattunmäen asuinpaikan johdosta haluamme tehdä, koskee löytöjen keskittymistä erinäisille saajoi-
teluille kohdille, mikä todennä-
köisesti riippuu asutustavasta,
olkoon tämä ^{siis} ollut perheittäinen
tai kylittäinen. Eri löytökohdilla
toistuvat yleensä samat esine-
menot.

Hattunmäen kivikautisen ka-
luston yleisluonteesta emme vain
viimeisten tunteimmme lähetys-
ten nojalla (3840: 10-13, 4074: 2-4,
4096: 2-20, 4277, 4302: 1-15) saata
paljon sanoa. Kuitenkin näyttää
niistä käyvän selville, että tämä
kalusto kuuluu itäiseen ryhmään,
missä tuurat, kehdonanturamuotoi-
set kuokat y. m. s. ovat kuvaavia.
Toisimme tämän ryhmän myös
sanoa varhaisemmaksi, sillä
esim. skandinavitaismallisia kirs-
veitä, jotka epäilemättä ovat
luettavat myöhäis. aikuisiksi,
ei Hattunluomasta ole vas-
muudella tavattu esinettä,
vaan ovat sen kirvestyyppit
joko karjalaismallisten talttien
kaltaisia tai pyöreitä ja lat-
teanpyöreitä. Taltteissa sen

sijaan on joku tatarunainen.
- Erityisesti on kalustossa suo-
mattava muuan merisiikkarengas
(4302:15), toinenkin koriste (1004),
neulan palanen (4277:16) muolen-
kärkiä piistä ja liuskeesta, muun-
tamia outoja pikkuesineitä (4096:
10, 18), reiällisiä kiviä, sekä
joukko isoja takkukiviä. - Tuon-
laji esiin on diabaasit, jotain porfyriittia, eri liuskeita.

Saviastiat ovat eräistä
palasista päätään keuluneet
samaan ryhmään kuin useimmat
kivikautiset löydöksemme, ^{allu} kuitenkin
kin hieman eriävin koristeittain.

Kiinteisiin jäännöksiin näh-
den viitattakoon kertomukseen
hävitetyistä muunista Peltolan
maalla (edellä).